

Rek. 21/2016/holdbart D 2017

Tidligere nummer A 1657/holdbart

Behandles i Utvalget for et bærekraftig Norden

Utvalget for et bærekraftig Nordens betenkning over Felles nordisk innsats for en giftfri hverdag

Forslag

Utvalget for et bærekraftig Norden foreslår at

Nordisk råd tar meddelelsen om rek. 21/2016, En giftfri hverdag, til etterretning og avventer *politisk dialog* hva angår tredje, fjerde og femte at-sats.

Nordisk råd tar meddelelsen om rek. 21/2016, hva angår første og annen at-sats til etterretning og anser de som *ferdigbehandlet* for rådets vedkommende

Bakgrunn

Rekommandasjonene har følgende ordlyd:

Nordisk råd rekommanderer de nordiske regjeringer:

att arbeta för ett generellt förbud i EU mot de fyra hormonstörande ftalaterna DEHP, DBP, BBP och DIBP i produkter som barn kommer i kontakt med

att fra 2019 innfør et generelt forbud i Norden mot de fyra hormonforstørrende ftalaterna DEHP, DBP, BBP og DIBP i produkter i Norden som barn kommer i kontakt med, hvis EU ikke har innført tilsvarende forbud innen utgangen av 2017

att i fellesskap att ta fram och sätta regler mot bruk av hälsoskadliga kemiska ämnen i byggprodukter som används för att konstruera golv- vägg-, och innertaksektioner

å utvikle og vedta en ordning som fremmer utfasing av uønskede kjemikaler ved at det utarbeides en offisiell nordisk liste over uønskede kjemikaler, og at det vedtas regler i hvert nordisk land som forplikter importører og produsenter til å opplyse om deres produkter inneholder stoffer som fremkommer på den nordiske listen

å arbeide for endringer av EU lovgivning med sikte på å unngå en situasjon hvor kjemikaler som blir regulert intern i EU/EØS fritt kan importeres i produkter fra ikke EU/EØS-land

Meddelelse fra de nordiske regjeringer

Å stanse utslipp og bruk av miljøgifter er høyt prioritert i de nordiske landene og det er allerede nær dialog for å bidra til en streng regulering på dette området både på europeisk og glo-

balt nivå. Når det gjelder forslagene om forbud mot fire ftalater ønsker vi å orientere nærmere om status for regulering av ftalater i EU/EØS- området.

Seks ftalater i leketøy og småbarnsprodukter ble forbudt gjennom REACH i 2009 og dermed i hele EU/EØS-området. Ftalaten DEHP, DBP og BBP er forbudt i alt leketøy og i alle småbarnsprodukter, mens DINP, DIDP, DNOP er forbudt i leketøy og småbarnsprodukter som barn kan putte i munnen. Forbudene gjelder for ftalater i den eller de delene av produktet som er myknet og grenseverdi i forbudene, er 0,1 vektprosent.

Videre er det gjennom EUs leketøydirektiv fra 2013 innført strengere krav til innhold av kjemikalier i leketøy. Blant annet er det innført et generelt forbud mot CMR-stoffer over visse innholdsgrenser i tilgjengelige deler av leketøy. CMR-stoffer er stoffer som er klassifisert som kreftfremkallende, arvestoff-skadelige (mutagene) eller som kan forstyrre forplantningsevnen (reproduksjonstoksiske). Flere ftalater er klassifisert som reproduksjonstoksiske og er derfor omfattet av forbudet i leketøyforskriften. Grenseverdi i forbudene er 0,3 % eller den spesifikke klassifiseringsgrense, hvis det finnes en. Forbudet gjelder eksempelvis for ftalaten DIPP, DnHP, DPP, PIPP, BMEP, DIBP, DHNUP, DIHP og DDP. Nye ftalater blir automatisk forbudt hvis CMR-klassifisering vedtas for disse.

Ftalaten DEHP, DBP, BBP og DIBP er ført opp på kandidatlisten i REACH. Grunnlaget for oppføringen er stoffenes reproduksjonsskadelige effekter og for DEHP dessuten stoffets hormonforstyrrende effekter i miljøet. I tillegg er alle stoffene vurdert å ha hormonforstyrrende egenskaper relatert til mennesker, det er enighet om disse egenskapene, men avklaring mht om stoffene kan listes på kandidatlisten med bakgrunn i denne egenskapen gjenstår. DEHP, DBP, BBP og DIBP er også inkludert i REACH vedlegg XIV. Stoffer som står på denne listen skal substitueres, og det må søkes om godkjenning fra EU-kommisjonen dersom en virksomhet i EU/EØS-området fortsatt ønsker å bruke stoffet. Slik søknad krever omfattende dokumentasjon av bruk, risiko, alternativer og sosioøkonomisk analyse, og de behandles i kjemikaliebyrået ECHAs vitenskapelige komiteer for risikovurdering og for sosioøkonomisk analyse før EU-kommisjonen kan fatte vedtak. All markedsføring og bruk av stoffene i Europa er forbudt etter 21. februar 2015 med mindre slik godkjenning fra EU-kommisjonen er innvilget. Der er ikke søkt om godkjennelse av fortsatt markedsføring og bruk af BBP og DIBP.

For stoffer som er inkludert i vedlegg XIV, skal det europeiske kjemikaliebyrået ECHA vurdere om det er behov for å innføre forbud i REACH vedlegg XVII for stoffene i importerte produkter. For ftalaten DEHP, DBP, BBP og DIBP har ECHA konkludert med at det er behov for et forbud også for produkter. De har i samarbeid med danske myndigheter utarbeidet et restriksjonsforslag under REACH som nå er på høring. Forslaget innebærer et forbud mot 0.1% i produkter til innendørs og utendørs bruk som kan puttes i munnen eller som kan komme i langvarig kontakt med hud eller slimhinner og alle produkter som brukes eller lagres innendørs hvor mennesker oppholder seg og hvor de kan eksponeres for stoffene ved inhalasjon, med noen unntak.

Regulering av stoffer, som er oppført på vedlegg XVII i REACH-forordningen, er harmonisert under REACH.

Som nevnt har ECHA og Danmark allerede initiert en slik begrensningsprosedyre og har innsendt et forslag om begrensning. Såfremt dette begrensningsforslaget bliver vedtatt som forventet, i løpet av 2017, vil det være en overgangsperiode på tre år, hvor et forbud vil være gjeldende fra 2020.

På denne bakgrunn kan vi ikke se at anbefalingene nr. 1 og 2 nå er relevante. For å styrke reguleringen av hormonforstyrrende stoffer generelt kan de nordiske landene utover å samarbeide om konkrete forslag til reguleringer, samle seg om innsats for å fremskaffe ytterligere kunnskap om hormonforstyrrende stoffer. Det kan være samarbeid om overvåking i miljøet og kartlegging av produkter med hormonforstyrrende stoffer, undersøkelser med særlig fokus på produkter til barn og barns eksponering for hormonforstyrrende og andre farlige stoffer.

Generelt mener vi det er viktig at vi i det nordiske samarbeidet legger vekt på å påvirke utviklingen av kjemikalier regelverkene i EU/EØS-området. Helse- og miljøfarlige kjemikalier fraktes over landegrensene og slike forbud er derfor mer effektive enn nasjonale forbud. Det er særlig viktig å få på plass forbud i Europa mot de farligste stoffene. Det vil være en styrke for arbeidet med å få fjernet helse- og miljøfarlige kjemikalier fra markedet at de nordiske land går sammen om å utarbeide og fremme forslag til forbud i REACH. Dette gir stor mulighet for å medvirke til forbud som kan omfatte både europeisk produksjon og import av produkter med farlige stoffer til Europa. Dette gjelder også for byggprodukter som det vises til i anbefalingen. EU-kommisjonen planlegger nå regulering av stoffer som er klassifisert som kreftfremkallende, arvestoff-skadelige (mutagene) eller som kan forstyrre forplantningsevnen (reproduksjonstoksiske) i bygg som forbrukere kan komme i kontakt med. Det viktigste og mest effektive er derfor at vi fra nordisk side støtter opp om EU-kommisjonens forslag. I Sverige har et nasjonalt forslag om å begrense flyktige helsefarlige stoffer fra byggprodukter blitt utredet og behandles nå i regeringskansliet.

Når det gjelder anbefalingen om en egen offisiell liste over uønskede kjemikalier, vurderes det ikke som hensiktsmessig å utarbeide en slik liste. Slike frivillige lister kan lett skape usikkerhet om hva som er det faglige grunnlaget for listen, dens status og hvordan listen skal brukes. Det bør heller legges vekt på økt nordisk samarbeid for å få allerede eksisterende informasjon om stoffer med en bekymring eller potensiell bekymring på Kjemikaliebyrået ECHAs hjemmeside (slik som the Candidate list, *Public Activities Coordination Tool (PACT) lists*, *Community rolling action plan (CoRAP) list*) presentert mere optimalt. Det vil gi den beste veiledning til virksomheter og andre interessenter, som ønsker å være i forkant av utviklingen innen kjemikalier reguleringen i EU. Dessuten bør det legges vekt på at få flere hormonforstyrrende stoffer identifisert og regulert under REACH, herunder inkludert på SVHC-listen.

Det foreslås videre at det arbeides for endringer av EU lovgivning med sikte på å unngå en situasjon hvor kjemikalier som blir regulert intern i EU/EØS fritt kan importeres i produkter fra ikke EU/EØS-land. Når stoffer oppføres i vedlegg XIV i REACH forbyr bruk i EU/EØS-området med mindre godkjenning er innvilget av EU-kommisjonen. Slik regulering omfatter ikke import av produkter (artikler) som inneholder stoffene. Godkjenningsordningen for stoffer som er listet i REACH vedlegg XIV er et viktig virkemiddel for å få til substitusjon av særlig problematiske stoffer, men vi er enig at det bør kunne vurderes muligheter for å forbedre dette virkemidlet under REACH ytterligere uten at det nødvendigvis innebærer at REACH-regelverket som sådan behøver endres. Det er opp til Kommisjonen å vurdere og beslutte, om dette kan la seg gjøre under REACH, eller om det er behov for annen lovgivning.

De nordiske landene vil fortsette sitt arbeid for å bidra til streng regulering av helse- og miljøfarlige kjemikalier både i EU/EØS-området og gjennom globalt samarbeid. EU-kommisjonen skal blant annet innen utgangen av 2017 legge frem en strategi for et giftfritt miljø og de nordiske landene vil aktivt spille inn til denne strategien.

Anbefalingen anses delvis oppfylt.

Utvalgets synspunkter

Utvalget for Holdbart Norden har hovedansvar for behandlingen av meddelelsen. Meddelelsen har også vært behandlet av Utvalget for Velferd i Norden på sommermøte 2017:

Utskottet för välfärd i Norden anser att det är angeläget för de nordiska länderna att agera mer kraftfullt i frågan om en giftfri vardag – det är viktigt att skydda medborgarna från farliga hormonstörande ämnen och gemensamt driva på för vidare reglering av dessa ämnen. Där EU-regleringen helt klart brister måste de nordiska länderna vara pro-aktiva.

Ett stärkt nordiskt samarbete inom giftfri vardag utgör helt klart ett område med nordisk nytta och de nordiska länderna bör gå före i regleringen. De nordiska kemikaliemyndigheterna har en nyckelroll att i detta.

At-sats 1 og 2

Utvalget takker for nyttig orientering om status for regulering av ftalatene DEHP, DBP, BBP og DIBP som nå er å finne på EUs kjemikalagenturs, ECHA, kandidatliste over farlige kjemikalier¹. Videre at prosess er kommet i gang for å stoppe import av produkter som inneholder de nevnte stoffer. Det innebærer vel at de to første at-satser kan vurderes som i høy grad oppfylt.

Meddelelsen gir det inntrykk at barn er godt beskyttet fra farlige kjemikaler gjennom EUs leketøydirektiv fra 2013. Det stemmer dessverre ikke med den virkeligheten som de nordiske medborgere møter i sin hverdag. En nylig undersøkelse viser til eksempel at størstedelen av de fargeblyanter, som barn anvender og ofte putter i munnen inneholder uønskede kjemikalier. En annen undersøkelse viser at det finnes barnevogner på markedet som inneholder uønskede kjemikalier². Dette er kun to av mange undersøkelser som viser at vi ennå ikke har klart å beskytte Nordens yngste medborgere fra farlige kjemikalier. Det er derfor behov for mer innsats.

At-sats 3

I meddelelsen står at det viktigste og mest effektive er at vi fra nordisk side støtter opp om EU-kommisjonens forslag. Utvalget mener det er riktig, men at det kan gjøres mer hvor EU systemet ikke agere hurtig på ny informasjon om risikofylte kjemiske stoffer som Nordens medborgere kan komme i kontakt med i sin hverdag. Innenfor EUs system tar det ofte meget lang tid å løse problemene og i mellomtiden er et stort antall nordiske medborgere utsatt for berøring med kjemikalier, som med høy sannsynlighet vil kunne påvirke deres helbrede. Det er derfor de nordiske land bør kunne gå foran, som Sverige har gjort ved å utvikle nasjonalt forslag om å begrense flyktige helsefarlige stoffer fra byggprodukter.

¹ The Candidate List is a list of substances that may have serious effects on human health or the environment. Substances on the Candidate List are also known as "substances of very high concern". The aim of publishing such a list is to inform the general public and industry that these substances are candidates for possible inclusion in the Authorisation List. Once they are on the Authorisation List, industry will need to apply for permission to continue using the substance after the sunset date.

² Forbrugerrådet TænkKemi 14.08.2017 og 8. juni 2017.

At-sats 4

I meddelelsen avviser regjeringen forslaget om en nordisk offisiell liste over uønskede kjemikalier med det argument at slike frivillige lister lett kan skape usikkerhet om hva som er det faglige grunnlaget for listen, dens status og hvordan listen skal brukes. Det tales for samarbeid om å gjøre eksisterende EU-lister mer kjente og tilgjengelige. Dette argumentet har dog ikke hindret Miljøstyrelsen i Danmark i å opprette liste over uønskede stoffer under betegnelsen LOTUS³. Det hindrer ikke heller miljømerket Svanen i å stille kriterier om at produkter ikke må inneholde stoffer som ikke finnes på EUs formelle lister. Flere liknende lister finnes i Norden, og det ville sannsynlig redusere forvirringen hvis det ble opprettet en nordisk liste, som de ansvarlige myndigheter i alle nordiske land kan forenes om. Heldigvis er det forholdsvis stor tillit i Norden til myndighetene⁴, og bl.a. av den grunn vil en felles nordisk list kunne ha en avgjørende betydning. Utvalget mener derfor at det mangler argumenter for å avvise rekkommandasjonen.

At-sats 5

Nordisk råds rekkommanderer at de nordiske land sammen arbeider for endringer av EUs lovgivning med sikte på å unngå en situasjon hvor kjemikalier, som blir regulert intern i EU/EØS fritt kan importeres i produkter fra ikke EU/EØS-land. I følge meddelelsen skulle det være muligheter for å forbedre dette virkemidlet under REACH ytterligere uten at det nødvendigvis innebærer at REACH-regelverket som sådan behøver endres. Men meddelelsen konstaterer at det er opp til Kommisjonen å vurdere samt å beslutte, om dette kan la seg gjøre under REACH, eller om det er behov for annen lovgivning. Utvalget stiller sig forundret over dette utsagn. Hvis de nordiske lands regjeringer deler vurderingen om at dette er et problem, så bør de kunne gå sammen om å gjøre Kommisjonen oppmerksom på problemet og uttrykke forventninger om tiltak til å endre eksisterende praksis. Utvalget mener at det kunne være nyttig med politisk dialog med de ansvarlige ministre herom.

Reykjavik, 20. september 2017

Christian Poll (Alternativet)

Irene Johansen (A)

Karin Gaardsted (S), Næstformand

Kjell-Idar Juvik (A)

Liselott Blixt (DF)

Rasmus Ling (MP)

Staffan Danielsson (C)

Suzanne Svensson (S)

Sylvi Graham (H)

Teitur Björn Einarsson (Sj.)

Thomas Finnborg (M)

Valgerður Gunnarsdóttir (Sj.)

³ <http://mst.dk/kemi/kemikalier/fokus-paa-saerlige-stoffer/listen-over-uoenskede-stoffer/>

⁴ NMR analys, Tillit – Det nordiska guldnet, Nordisk ministerråd 2017.